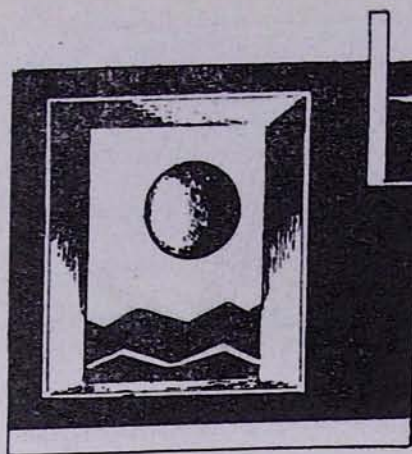

ԷԿՈՒՄԵՆԻԿ

ԿՅԱՆՔ

ԼՈՒՐԵՐ ՔՈՒՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻՑ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՀՌՈՍԵԱԿԱՆ ԿԱԹՈՒԿ
ԵՎ ՌՈՒՄ ԴՐԱՎՈՍԼԱՎ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ
ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

1973 թվականի հունիսի 4—7-ի օրերին Ջագորսկի Տրոիցե-Սերգեյան մայրավանքում տեղի է ունեցել երրորդ աստվածաբանական բանավեճը հոռմեական կաթոլիկ և ռուս պրավոսլավ եկեղեցիների ներկայացուցիչների միջև: Սույն հանդիպումը շարունակությունն էր համանման աստվածաբանական այն հանդիպումների, որոնք տեղի էին ունեցել 1967 թ. դեկտեմբերին Լեհինգրադում և 1970 թ. դեկտեմբերին Բարիում: Բանավեճի հիմնական թեման է եղել «Եկեղեցին փոփոխվող աշխարհում»:

Հոռմեական կաթոլիկ եկեղեցու կողմից բանավեճին մասնակցել են՝ Նյու-Դելիի արքեպիսկոպոս և «Արդարություն ու խաղաղություն» քահանայապետական հանձնաժողովի անդամ Ս. Անջելո Ինկոկենտի Ֆերնանդեսը, Քրիստոնյաների միության քարտուղարության քարտուղար մոնսենյոր Զարլզ Մյուլլերը, Հայրաբանական աստվածաբանության պրոֆեսոր Լուի Բույեն, «Զիվիլտա Կաթոլիկա» ամսագրի խմբագիր Ս. Ռոբերտո Տուչչին և Քրիստոնյաների միության քարտուղարության արևելյան եկեղեցիների բաժնի վարիչ Հայր Զոն Լոնգը: Խորհրդակցության ավարտին բանավեճին մասնակցել է նաև կարդինալ Ժան Վիլբրանդը:

Ռուս պրավոսլավ եկեղեցու կողմից խորհրդակցությանը մասնակցել են ռուսաց պատրիարքարանի միջեկեղեցական արտաքին հարաբերությունների նախագահ միտրոպոլիտ Յուվենալին, նույն բաժնի փոխ-նախագահ Ս. Նիկոլայ Գունդիանը, Ժնևում ԵՀԽ-ի մոտ ռուս պրավոսլավ եկեղեցու ներկայացուցիչ հայր Կիրիլը, Լեհինգրադի հոգևոր ակադեմիայի դոցենտ Ս. Վլադիմիր Սորոկինը, ռուսաց պատրիարքարանի միջեկեղեցական արտաքին հարաբերությունների բաժնի քարտուղար Ա. Ս. Բուսակին և Մոսկվայի հոգևոր ակադեմիայում ժամանակակից աստվածաբանության պրոֆեսոր Դ. Դ. Օզիցկին:

Խորհրդակցության բացման և փակման արարողություններին, ինչպես և մի շարք նիստերի մասնակցել է նաև միտրոպոլիտ Նիկոդիմը:

Բանավեճը շոշափել է երեք կարևոր հարցեր.

ա. Եկեղեցին և փրկությունը փոփոխվող աշխարհում.

բ. Հովական հույսերը այսօր.

գ. Աստուծո ժողովուրդը և ժամանակակից ճգնաժամերը:

Խորհրդակցության ընթացքում մասնակիցները համաձայնության են եկել ծիսական, էկումենիկ, աստվածաբանական և սոցիալական մի շարք հարցերում:

Այսպես՝

ա) Եկեղեցու կյանքում ծիսակատարու-

թյան դերի ավելի լայն և խոր գիտակցում:
Եկեղեցական պաշտամունքը Աստծուն մատուցված հասարակական մի պաշտամունք և օրհներգությունն չէ միայն. նա հավատացյալների հոգևոր կազմավորման իմաստով նույնպես ունի էական ու կարևոր դեր: Եկեղեցու անդամները ավելի լավ են տեղյակ դառնում աստվածային հայտնության մեծ դեպքերին, ավելի լավ են սովորում քրիստոնեական հավատի ճշմարտությունները և ձեռք բերում հոգևոր ուժ և իմացական պատրաստություն, որպեսզի իրենց հավատի վկայությունը տանեն ուրիշների:

բ) Քրիստոնյաների և ոչ-քրիստոնյաների, ինչպես նաև սրանց և ոչ-հավատացյալների միջև համագործակցության հնարավորություն և անհրաժեշտություն: Կյանքում գործունեության բազում բնագավառներ կան, որտեղ կարող է տեղ գտնել արդյունավետ մի համագործակցություն, որպեսզի կյանքը դառնա առավել արդար, առավել մարդկային և առավել համապատասխան մարդկանց օրինական տենչերին և ձգտումներին: Այդ համագործակցության կոնկրետ օրինակ են հանդիսանում մարդկանց և ժողովուրդների մեջ խաղաղության հաստատման, ցեղային խտրականության վերացման, ազգերի և հասարակությունների տնտեսական զարգացման համար գործադրվող ընդհանուր ջանքերը:

գ) Ըստ Աստուծոյ պատկերի ստեղծված մարդու արդարացի ջանքերի ընդունում՝ աշխարհին տիրելու և այն վերափոխելու համար: Սակայն, միաժամանակ, քրիստոնյաները տիեզերքը և մարդուն չեն վերածում տեսանելի պարզ մի երևույթի:

դ) Ծանաչումն այն փաստի, որ աշխարհի զանազան մասերում ուժեղ մի ձգտում կա դեպի սոցիալիզմի որոշ ձևերը: Խորհրդակցության մասնակիցները թեև ունեին տարբեր ըմբռնումներ այդ ձգտումների բնույթի և նրանց արժեքների աստիճանի մասին (այդ նյութը նրանց բանավեճի առարկան չէր հանդիսանում), սակայն նրանք համաձայնության եկան այն բանի շուրջ, որ այդ ձգտումների մեջ դրական երևույթներ կան և որ քրիստոնյաները պետք է փորձեն ճանաչել դրանք և հասկանալ:

Բանավեճի ավարտից հետո հյուրերը այցելել են Մոսկվայի, Լենինգրադի, Օդեսայի հայտնի տաճարները և տեսարժան այլ վայրեր:

Սույն թվականի մայիսի 10—14-ը Հոլանդիայի Վոդեխենգանգ քաղաքում տեղի է

ունեցել Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի Միջազգային քարտուղարության հերթական նիստը:

*
* *

Սույն թվականի մայիսի 28-ից հունիսի 1-ը Եվեյցարիայի Էնգելբերգ քաղաքում անցկացվել է խորհրդակցություն հետևյալ թեմայով. «Ապահովել խաղաղությունը Եվրոպայում—եկեղեցիների առանձնահատուկ ներդրումը»:

Խորհրդակցությունը կազմակերպվել է «Եվրոպական եկեղեցիների կոնֆերանսի» կողմից:

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ Զ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ
ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍ
ՊՐԱՎՈՍԼԱՎ ԵԿԵՂԵՑՈՒՆ

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու պետ Նորին Սրբություն Ս. Պիմեն պատրիարքի եղբայրական հրավերով 1972 թ. հունիսի երկրորդ կեսին, երկու շաբաթ, Մոսկվայի, Կիևի, Օդեսայի և ուսական եկեղեցու այլ թեմերի պատվավոր հյուրը եղավ Ալեքսանդրիայի և համայն Աֆրիկայի հունաց օրթոդոքս եկեղեցու պատրիարք, Նորին Սրբություն Ս. Նիկողայոս Զ-ը:

Հուլիսի 1-ին, կիրակի օրը, ի պատիվ բարձրաստիճան հյուրի, Ս. Պիմեն սրբազան պատրիարքը Մոսկվայի պատրիարքարանում կազմակերպեց պաշտոնական ընդունելություն: Ընդունելությանը հրավիրվել էր նաև Ռուսաստանի և Նոր-Նախիջևանի թեմի հայոց առաջնորդ տ. Նարեկ վարդապետ Ծաբարյանը, որը օգտվելով առիթից, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգեն Առաջինի անունից ողջույնի և եղբայրական սիրտ ջերմ խոսք ասաց Նիկողայոս Զ պատրիարքին:

Հուլիսի 2-ին Ս. Նիկողայոս պատրիարքը մեկնեց Բուլղարիա: Պատրիարք հյուրին Ծերևմետևոյի օղանավակայանում ճանապարհորդների թվում էր նաև Հայ եկեղեցու ներկայացուցիչը, որը Նորին Սրբություն Ս. Վազգեն Ա Վեհափառ կաթողիկոսի կողմից ողջերթ մաղթեց քույր եկեղեցու հոգևոր պետին:

ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ՀՌՈՄԻ
ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ ԱՆՍԽԱԼԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ

Սույն թվականի հուլիսի 5-ին Հռոմի եկեղեցու «Հավատի ուսմունքի սրբազան ժողովը» հրապարակել է մի փաստաթուղթ, որը հաստատվել է Պողոս Զ Պապի կողմից անցյալ մայիսի 11-ին: Այդ փաստաթուղթը,

որը պաշտոնական մի հայտարարություն է եկեղեցու անսխալականության և մեկության մասին և որի նպատակն է եկեղեցին «պաշտպանել այսօրվա մոլորությունների դեմ», ուժեղ հակազդեցություններ է առաջ բերել կաթոլիկ շրջանակներում:

Փաստաթուղթը անսպասելիորեն կարծր ուժով բանաձևում է եկեղեցու վարդապետական հեղինակության չափանիշները, վեր հանելով Հռոմի եկեղեցու պաշտոնական ուսմունքը որպես «հիմնական օրենք», որը «անհրաժեշտորեն գեր է սխալից», առանց հաշվի առնելու այդ ուղղությամբ վերջին տարիներին աստվածաբանների կողմից ծավալված բանավեճերն ու կատարված ուղղումները:

Հայտարարության մեջ նշված «մոլորությունների» միակ հեղինակը, որը հականե հանվանե հիշված է մամուլին հանձնված հայտարարության տեքստի ամփոփագրում, Տոբինգենի (Արևմտյան Գերմանիա) համալսարանի պրոֆեսոր, շվեյցարացի կաթոլիկ աստվածաբան Հանս Կյունգն է, որի երկու գրքերը՝ «Եկեղեցին» (հրապարակված 1967 թ.) և «Անսխալականություն» (հրատարակված 1970 թ.), խիստ քննադատության ենթարկվեցին գերմանական և ֆրանսիական կաթոլիկ եպիսկոպոսական ժողովների կողմից և առարկա հանդիսացան վերջերս «Հավատի ուսմունքի սրբազան ժողովի» կողմից նրա դեմ հարուցված մի դատավարության:

Բացի պրոֆ. Հանս Կյունգից, հրապարակված հայտարարությունը, ամենայն հավանականությամբ, «մոլորվածների» թվում նկատի ունի մանապես նոր սերնդին պատկանող մի շարք ինտեգրիստ աստվածաբանների, հատկապես Նանտի աբբային, որը վերջերս համարձակ ելույթներ ունեցավ Պապի դեմ:

Հայտարարության մեջ առաջ են քաշված վեց հիմնական դրույթներ.

1. Քրիստոսի եկեղեցին մեկ է, դա Հռոմի կաթոլիկն եկեղեցին է: «Հավատացյալները չեն կարող պատկերացնել Քրիստոսի եկեղեցին որպես եկեղեցիների և եկեղեցական համայնքների գումարը: Նրանք իրավունք չունեն մտածելու, թե Քրիստոսի եկեղեցին այսօր գոյություն չունի ոչ մեկ տեղ և թե պետք է պարզապես որոնման առարկա լինի բոլոր եկեղեցիների և համայնքների կողմից»:

2. «Եկեղեցու անսխալականությունը իր ամբողջության մեջ» առանձնաշնորհն է Աստուծո ժողովրդի: Սակայն «միայն հովիվները՝ առաքյալների հաջորդները, կարող են սովորեցնել հավատացյալներին... և այս վերօինները կոչված են ընդունելու

Քրիստոսի անունով տրված նրանց ուսմունքը»: Ընդ որում, եկեղեցու գերագույն իշխանության դերը չի սահմանափակվում սուկ հավատացյալների հավանությունը վավերացնելով, այլ նա կարող է նաև կանխել և պահանջել նրանց հավանությունը:

3. «Եկեղեցու գերագույն իշխանության անսխալականությունը» դրսևորվում է այն իրողությամբ, որ նրա ուսմունքը, Քրիստոսի խոստումների իսկ զրոյությամբ, «անհրաժեշտորեն գեր է սխալից»:

4. Եթե գոյություն ունի քրիստոնեական կրոնի դոգմաների դասակարգում, ապա «բոլորն էլ հալոնված են, և պետք է հավասարապես հավատալ դրանց աստվածային անապարհով»:

5. «Չպետք է նեմգափոխել եկեղեցու անսխալականության գաղափարը, որովհետև չնայած այդ գաղափարի բանաձևումներին և ժամանակի ընթացքում նրանց կրած փոփոխություններին, նրանց նշանակությունը միշտ մնում է էական ճիշտ և միատարր»:

6. Ձեռնադրության կարգով ընտրված քահանայության պաշտոնը քահանային տալիս է «Քրիստոսի մշտական կնիքը»: «Այն քրիստոնյա հավատացյալները, որոնք չեն ստացել այն, չեն կարող խորհրդակատարություն անել»:

Փաստաթուղթը, գնահատելով հանդերձ աստվածաբանների աշխատանքը, նշում է սակայն, որ նրանց «օրինական ազատությունը» չպետք է դուրս գա Աստուծո խոսքի սահմաններից, այնպես, ինչպես պահպանված է եկեղեցում:

Հռոմի եկեղեցու վերոհիշյալ հայտարարությունը խիստ քննադատության է ենթարկվել պրոֆ. Հանս Կյունգի կողմից, որը հատկապես նշել է, որ «Հավատի ուսմունքի սրբազան ժողովը» անկարող է որևէ դրական բան ավելացնել ամբողջ աշխարհում այսօր վեճի առարկա հանդիսացող այն հարցերին, որոնք վերաբերում են կաթոլիկ աստվածաբանությանը, եկեղեցու էկոմենիզմին, հեղինակությանը և անսխալականությանը:

Իր մի հոդվածում, որը կրում է «Սովորելու անկարող» խորագիրը և որը տպագրվել է «Լը մոնդ» թերթի հուլիսի 8—9 համարում, պրոֆ. Կյունգը այդ հայտարարության առթիվ գրում է. «Վատիկան Բ ժողովից հետո, Հռոմի եկեղեցին հրատարակեց մի շարք կարևոր փաստաթղթեր, ինչպես, օրինակ՝ կուսակրոնության, ծնունդների սահմանափակման վերաբերյալ Պապի շնորհաբերական կոնդակները, եպիսկոպոսների նշանակմանը վերաբերող կանոնները, ապաշխարության խորհրդի, Սուրբ Երրորդության մասին հրապարակված հայտարար-

րությունները և այլն, որոնք բոլորն էլ, փոխանակ լուծելու եկեղեցու առաջ ծառացող հրատապ հարցերը, ընդհակառակը, առավել ծանրացրին դրանք և թողեցին կախյալ վիճակում... Եկեղեցուն և նրա վարդապետությանը վերաբերող բազում հարցեր այսօր պատասխանի են սպասում»:

Անդրադառնալով Հոռմի վերջին հայտարարությանը՝ հոդվածագիրը ցավով նշում է, որ այն բխում է երբեմնի Հավատաքննչական ատյանից, որը պատմության ընթացքում տխուր հուշակ ձեռք բերեց՝ դատապարտելով Զորդանո Բրունոյին ու Գալիլեին և որը, բանադրանքի սպառնալիքով, արգելեց ընթերցումը չորս հազար գրքերի: «Հակառակ իր նոր անվանմանն ու գործունեության նոր կանոններին, հավատի հարցերով զբաղվող այս մարմինը,—շարունակում է հոդվածագիրը,—փորձում է վերստին կյանքի կոչել հին հավատաքննությունը հիշեցնող զանազան գործելակերպեր: Մեր դարաշրջանի ամենահայտնի կաթոլիկ աստվածաբանները, Կարլ Ադամից սկսած մինչև Ռահներ և Ծյոնեքերգ, բոլորն էլ լուրջ դժվարություններ ունեցան այդ մարմնի հետ, որը կարողացավ մեթոդիկ կերպով մաքրագործման ենթարկել նրանց՝ շնորհագրկումներով, հավածանքներով, ու-

սուցման և հրատարակության արգելքներով»:

«Ի՞նչ կապ ունեն Բրիտոսի Ավետարանի հետ «Հավատաքննչական ատյանի» բոլոր այս գործելակերպերը, որոնք այնքան վնասակար եղան կաթոլիկ եկեղեցու և նրա աստվածաբանության ճշմարտացիությանը»,—հարց է տալիս հոդվածագիրը և եզրակացնում. «Ամեն օր առավել պակասում է հնարավորությունը պաշտպանելու Հոռմի եկեղեցու անսխալականության ուսմունքը այն իմաստով, որ այն հասկանում էին 19-րդ դարում: Հոռմի եկեղեցու վերջին հայտարարությունը պիտի արագացնի դրա ընթացքը... Փաստաթուղթը անսխալականության նկատմամբ կասկած է առաջ բերում հենց այն միակ իրողությամբ, որ այն խոսում է եկեղեցու գերագույն իշխանության անսխալականության մասին, ոչ թե անսխալական, այլ արմատապես սխալական կերպով... Կախյալ հարցերը չեն կարող լուծվել դատապարտություններով կամ կարգապահական միջոցառումներով... Հոռմի եկեղեցին անցյալում ցույց է տվել, որ ինքը կարող է սովորել, և մենք հույս ունենք, որ «Հավատի ուսմունքի սրբազան ժողովը» ևս կսովորի և հավատաքննչական ատյանից մի օր կվերածվի հավատի քարոզության մարմնի»:

